אנגעפירט פון׳ם לערער פארבאנד פון די אידישע וועלטלאכע שולן אין וויניפעג

טרוימער און קעמפער

פעטער קראפאטקין

דעם 8טן פעברואר איז געווארן 10 יאר זינט ס׳איז געשטארבן אייר־נער פון די גרעסטע ארבעטער קעמפער און דיינקער, פעטער קראפאטקין, אליין א קינד פון זייער רייכע מענשן, א קינד פון קייזערלאכן הויף אין אמאָ־ליקן צארישן רוסלאנד. איז ער אויפגעוואקסן צו א קעמפער פאר דער באַ־פרייאונג פון די ארימע און אונטערדריקטע פון די ארבעטער און ארימע פויערים.

פאר זיינע אויגן האָבן געגלאנצט די רייכע פאלאצן פון זיין פאטער, געפינקלט די גאלדענע ראמען פון די בילדער מיט וועלכע די ווענט זיינען געווען באהאנגען. אים אָבער האָט געצויגן צו די ארימע, צו די שוואכע און באליידיקטע.

אין זיין יוגנט איז אים אויסגעקומען צוקוקן זיך צום לעבן פון די ארימע און פארשקלאפטע, זעען זייערע מאטערנישן און צרות, זייער פיין און דערנידעריקונג.

אין זיין פאטערס הויז האָט איינמאל א קנעכט זיך פארזינדיקט און פארזינדיקן האָט מען זיך געקענט פאר יעדער קליינקייט. דער פאטער האָט באשטראפט דעם קנעכט מיט שמייסן. שמייסן קנעכט צו יענער צייט, מיט 70-80 יאר צוריק, איז געווען אין רוסלאנד א געוויינלאכע זאך. אויפ׳ן קליי־נעם פעטער האָט דאָס אָבער געמאכט א שרעקלאכן איינדרוק. וואָס הייסט שמייסן א דערוואקסענעם? ווי קען מען דאָס אזוי באליידיקן א מענשן? דער קליינער פעטער האָט נט געקענט אין פארשטאנען, אז אין די אויגן פון זיין פאטער און נאָך אנדערע דעם פאטערס גלייכן, אנדערע פריצים און קייזערלאכע מענשן זיינען ארבעטער, ארבעטס־מענשן, די וואָס האָרעווען און מאטערן זיך זייער גאנץ לעבן און ברייגנען מיט דעם דער וועלט רייכקייט און גוטס. זיינען גאָר קיין מענשן ניט. צו פי, צו הויז־חיות האָבן זיי די ארבעטער, די ארימע פויערים צוגערעכנט. נאָכ׳ן שמייסן דעם ארימען קנעכט איז דער קליינער פעטער צו אים צוגלאָפן און אים בוואוקן קושן די האנט, גע־וואָלט מיט דעם גרינגער מאכן אים זיינע צרות. זיינע ווייטיקן. דער קנעכט האָט אָבער זיין האנט ארויסגעריסן, געוואָלט ווי מיט דעם ארויסווייזן זיין פראָטעסט, זיין כעס קעגן די עולות וואָס מען שוט מיט זיי, מיט די קנעכט און האָט דורך טרערן געזאָגט פעטערן, אז ווען ער וועט עלטער ווערן וועט ער אויך אזוי זיך באגיין מיט זיינע קנעכט. ער וועט ניט בעסער זיין פון אנדערע פריצים. דער יונגער קראפאטקין האָט דאן אויפ׳ן ארט באשלאָסן, אז זיין ארט איז ניט צווישן די רייכע, ניט צווישן די וואָס באגיינען אזוייפל אומרעכט לגבי דער וועלט. זיין ארט דארף זיין צווישן די ארימע, צווישן די דערנידעריקטע און באַ׳עולה׳טע, זיי מוז ער זיין לעבן אָפּגעבן.

שוין אין זיינע יונגע יאָרן האָבן זיך ביי אים ארויסגעוויזן סמנים פון פעאיקייטן צום שרייבן. ווען ער איז עלטער געווארן איז אים אויסגעקומען א ליינגערע צייט ארומצופארן אין א גאנצער רייע געגנטן און שפעטער האָט ער דאָס אלץ באשריבן. זיינע באשרייבונגען האָבן געמאכט די געהעריקע ווירקונג און ער איז א דאנק דעם באקאנט געווארן אין גאנץ רוסלאנד אלס פעאיקער שרייבער און לאנד־פארשער.

אין עלטער פון 25 יאָר טרעט פעטער קראָפאטקין אריין אין אוני־ווערסיטעט. אלס סטודענט ווערט ער אריינגעצויגן אין דער רעוואָלוציאָנער רער באוועגונג. אין די שפעטערע יאָרן וויל ער זיך גרינדלאך באקענען מיט דער סאָציאליסטישער לערע. ער פארט אוועק קיין מערב אייראָפּע און דארטן שטודירט ער פארשיידענע סאָציאליסטישע און ארבעטער טעאָריעס. ווען ער איז געקומען צוריק קיין רוסלאנד האָט ער זיך מיט נאָך מער מוט און איבערגעגעבנהייט געגומען צו דער רעוואָלוציאָנערער ארבעט. יעדן אָוונט פלעגט ער אנטאָן ארבעטער קליידער, אוועקגיין אין די ארבעטער קוואר־טאָלן פון פעטראָגראד (די דאמאָלסטדיקע הויפטשטאָט פון רוסלאנד) און דארטן לערנען די ארבעטער און אויפקלערן זיי וועגן זייער שווערן לעבן און דעם וועג פון זייער באפרייאונג. ער שרייבט גלייכצייטיק א גאנצע רייע ביכער וועגן ארבעטער לעבן און זייער קאמף פאר א בעסערער צוקונפט.

ווי א גאנצע רייע ארבעטער טוער איז אויך קראָפאטקין ארעסטירט געווארן. זיין ארעסט האָט געמאכט אויף די ריינע א שטארקן איינדרוק. זיי האָבן ניט געקענט זיך פארשטעלן, אזא גרויסן אומרעכט אזל זיך גאָר חברׄן מיט פראָסטע ארבעטער און וועלן אראָפּוואַרפן דעם קיסר. א מענש. וועלכער האָט געקענט לעבן אזוי פרעכטיק און רייך זאָל גאָר דארפן דערברייגגען, אז מ׳זאָל אים ארעסטירן און אריינזעצן אין תפיסה.

2 יאָר צייט איז ער אָפּגעזעסן אין תפיסה צוזאמען מיט נאָך הונדערט־טער בעסטע זין פון דאמאָלסטדיקן רוסלאנד. ער ווערט אין תפיסה קראנק און מ׳פירט אים איבער אין א מיליטערישן שפיטאָל. פון דארטן אנטלויפט ער קיין ענגלאנד. וואו ער גיט זיך אָפּ זייער פיל מיט שרייבן ביכער וועגן ארבעטער לעבן און געזאָנגראפישע ביכער. ער פארט ארום איבער א גאנצער רייע לענדער פון אייראָפּע. ער באזוכט אויך צוויי מאָל אמעריקע וואו ער האלט לעקציעס.

40 יאָר איז קראָפאטקין געווען אָפּגעריסן פון זיין פאטערלאנד, פון רוסלאנד. די רעוואָלציע אין 1917 יאָר האָט אים געגעבן די מעגלאכקייט צו־ריק זיך אומקערן צו זיין היים. ער האָט זיך אָבער ניט באַטייליקט אין דער ארבעט פון דער נייער רוסלאנד. ער איז ניט געווען איינשטימיק מיט דער מאקטיק פון דער ראטדרעגירונג. אין 1921 יאָר איז ער געשטארבן איבער־לאָזנדיק טויזנטער אָנהייגנער איבער דער גאנצער וועלט, וועלכע רופן זיך אן אנארכיסטן.

מ. מ—סקי.

באנוצט זיך מיט די קאלומס
— פון —
"דאָס אידישע וואָרט"
פאר אלע
היימישע און געשעפט
אנגעלעגנהייטן

פון וואָך צו וואָך

א סטרייק אין וויניפעג

אין א היגער פאבריק אונטער דער פיר־מע "רושייקאָב און קראולי" איז אויסגע־בראָכן א סטרייק.

ארום 75 מענער, קליידער ארבעטער, (קלאָוקמאכער) זיינען ארויס אין סטרייק.

נאָך זיי האָבן נאָכגעפאָלגט אויך די פרויען קליידער און די פוטערוואָרנס אר־בעטער.

דער סכסוך צוליב וועלכן דער סטרייק איז אויסגעבראָכן איז געקומען דערפון, וואָס די באלעבאטים האָבן געוואָלט שניידן די שכירות פון די ארבעטער.

דער קאמף ווערט אנגעפירט מיט פאר־ביטערונג און די ארבעטער שטייען פאליד פאר זייערע רעכט.

צארישע געזעצן אין פוילן ווערן ניט אָפּגעשאפט

שוין צען יאָר ווי פוילן איז א זעלבסט־שטענדיקע מלוכה און האָט נאָך אלץ ניט בדעה אָפּצושאפן די שרעקלאכע קעגן אידן געזעצן, וואָס זיינען אריסגענעבן געווארן נאָך פאר׳ן רוסישן צאר.

לעצטנס האָט דער פארלאמענט, וואו די רעגירונג האָט די מערהייט, אנגענומען א באשלוס אָפּצושאפן די דאזיקע געזעצן. דארף עס אָבער נאָך דורכגיין דורך דעם סענאט. האָט אָבער די פוילישע רעגירונג פאר דער צייט בעקראָנן די געווינשטע חל־וואה דורך אידישע באנקירן . . . איז, אז דאָס געזעץ איז געקומען אין סענאט האָט די זעלביקע מערהייט שוין געשטימט קע־גן... פונקט ווי גאָר ניט לאנג אין רומע־ניען, אויב איר געדענקט קינדער. האָבן דאָר אָבער געמעגט די אידישע באנקירן, פאר וועלכע מען פוגט זיך צו, דאָס שוין איין מאָל פאר אלע מאָל וויסן. אָבער זיי וויסן עס ניט וויסן, מחמת "ביזנעס אין ביזנעס" . . .

קינדער! פארגעסט ניט די אנ־קעטע פרייטאָג, מארט דעם 6טן קינדער, לייענט!

לויט א גענוי דורכגעפירטער סטאטיס־טיק אין די שולן אין די פאראייניקטע שטאָ־טען, זיינען דארטן פאראן 45 מיליאָן קינ־דער. פון זיי: 35 מיליאָן זיינען געווונס, 6 מיליאָן זיינען פאראן הונגעריקע קינדער, שוואכע דורך דעם וואָס זיי ווערן ניט גע־נוג זאָס געשפייזט (ארימקייט), איין מי־ליאָן שטאמלעז, איין מיליאָן שוואכע הער־צעלאד, 675 טויזנט "ווילדע שטיפער" (מען קאָן זיי נישט קאָנטראָלירן, דאָס קומט אויך דאָס רוב פון א קראנקהייט) 450 טויזנט זיינען נייסטיק ניט געווונטע (אידיאָטן, אפּגעשטאנענע, ניט ביים זינען) 382 טויזנט זיינען קראנק אויף שווינד־זוכט (קאָנסאמפּשן), 342 טויזנט הערן שלעכט, 18.000 זיינען אינגאנצן טויב, 300.000 קאליקעס (פיס, הענט), 50.000 זיינען טיילווייז בלינד, 14.000 זיינען אינגאנצן בלינד.

ווי טרויעריג דארף פילן א בלינד קינד, ווי טראגיש ס׳איז א קינד וואָס איז טויב, ווי שטערצלאך ווייטיקדיק עס איז פאר די זעקס מיליאָן וואָס ליידן הונגער. באַ־שרייבט, ווער פון אייך, ווי שטעלט איר זיך פאר פילט א בלינד קינד! ערשט געקומען אויף דער וועלט און שוין אזא טרויער, אזא אומעט.

די ענגלישע רעגירונג גיט ארויס א נייע דערקלערונג

די ענגלישע רעגירונג האָט נאָך די אונטסט געשעענישן אין ארץ־ישראל גע־שיקט אהין א פארשטייער, וואָס האָט אונ־טערזוכט די טעונות פון די אראבער. דער באריכט, וואָס דער פארשטייער האָט פאר־עפנטלאכט איז געווען ניט גינסטיק פאר׳ן אידישן צד. נאָך דעם ווי די רעגירונג האָט זיך ארומגעזעען, אז די דערקלערונג פון איר פארשטייער און פון איר מיניסטער איז געווען צו שארף און אפשר ניט אין נאנצן גענוי. האָט זי באשלאָסן צו מאכן א נייע דערקלערונג. ווי מען שטייט זיך אָן האלט עס ביי דעם, אז די אידן זאָלן שאפן א שלום צווישן זיך.

ס׳איז שווער צו גלויבן; דער דאזיקער השערה, מחמת די ענגלישע רעגירונג האלט פונם אלטן כלל "צעטייל און הערש!"— זי איז אמווייניקסטנס פאראינטערעסירט אין שלום!

רעטענישן

76. אז מ׳ווארפט אראָפּ, קאָן מען דאָס שוין ניט אויפהייבן.
77. וואָס מער מען נעמט פון דאָס, אלץ גרעסער ווערט דאָס.
78. אין וואסער ווערט דאָס געבוירן, אין וואסער ווערט דאָס פארלוירן.
79. אין פייער ווערט דאָס געבוירן, אין פייער ווערט דאָס פארלוירן.
80. דורך איין טיר גייט דאָס אריין, דורך צוויי טירן גייט דאָס ארויס.

ריכטיק געטראָפן צוויי רעטענישן האָט ברייגטשע מענאכאווסקי.

ריכטיק געטראָפן עטלאכע רעטענישן פון פרייטאָג, דעם 30טן יאנווארן, האָט באסיע גארין.

קינדער, שיקט צו ד׳ענטפערס אויף די רעטענישן.

לייענט און פארשפרייט קינדער־זשורנאלן!

ליידער

די באבע און דאָס אייניקל

פון א. פראוואטינער

שטענדיק, נאָר די דרעמלסט באבע: האלטסט די אויגן האלב־פארמאכט, גענוג געשלאָפן, הער נאָר, באבע! כ׳וויל דיר זאָגן וואָס איך טראכט...

לאנג געקלערט האָב איך דיך פרעגן: גיב מיר באבע צו פארשטיין... ביסטו אויך א קליינע מיידל — פונקט ווי איך אמאָל געווען?...

פלעגסטו אויך אין גארטן לויפן — נאָקעט, בארוועס — פונקט ווי איך? פאר דער ליאלקע — הייזלאך בויען... ענטפער באבע, ענטפער גיך!

זאָג מיר אויבעט ליבע באבע: צי וועט מיין שטערן זיין ווי איצט? צי וועט מיין פנים זיין ווי דייגער — געל, מיט פאסיקלאך צעקריצט?

איז דאָס אמת, ליבע באבע? נו, איך בעט דיך; הער זיך צו! וועל איך אויך זוגן זיין א באבע — אזא אלטיטשקע, ווי דו?

וואָס־זשע שווייגסטו ליבע באבע? ענטפער שנעלער, מאָך א סוף!... זע נאָר, זע, זי דרעמלט ווידער. באבע, באבע! דערוואך פון שלאָף!...

—(::)—

אונזער קינדער קלוב "יונגינקע ביימעלאך"

מיר קינדער פון אידנברידזש האָבן באשלאָסן, גרינדן א קלוב. די ערשטע שווע־ריקייט איז געווען צו געפינען א שיינעם נאָמען פאר׳ן קלוב. האָבן מיר באשלאָסן, נאָמען פאר׳ן קלוב. האָבן מיר באשלאָסן, אז יעדער מיטגליד וואָס וועט באלאנגען צום קלוב זאָל ברייגנען א נאָמען. האָבן מיר אויסגעקליבן דעם נאָמען "גרינינקע ביימעלאך". וואָס מיין ברודער, בער ספרינגמאן, האָט פארגעלייגט.

שפּעטער האָבן מיר דעם נאָמען גרי־נינקע ביימעלאך" געביטן אויף "יונגינקע ביימעלאך" ווייל מיר האָבן געהערט אז ערגעץ איז שוין פאראן אזא מין קלוב.

ווען אונזער נאָסט 5. מלאך איז דאָ גע־ווען האָט ער געזאָגט, אז "גרינינקע ביימע־לאך" איז שענער פון דעם איצטיקן נאָמען "יונגינקע ביימעלאך". אָבער מיר קינדער האָבן בעסער ליב דעם נאָמען "יונגינקע ביימעלאך".

שפּעטער האָבן מי רדעם נאָמען "גרי־נינעו דאָ נאָך שווערייטן. מיר זיינען ווייט פון א האַל וואו מיר האלטן אונזערע מיטינגען און ניין צופוס איז שווער. זר־מער זיינען אונזערע פערד פארגומען מיט פעלד ארבעט און ווינטער איז זייער קאלט.

עס געדענקט זיך מיר אמאָל ווען מיר זיינען געפאָרן צו א מיטינג, האָט אונז אויס׳ן וועג פארכאפּט א שניי שטורעם, אז מיר האָבן קיין זאָך ניט געזעען נאָר שניי. דאָס פערד האָט זיך געגאָרן אין שניי. מיר האָבן אָבער אונזערם אויסגע־פירט מיט אן געקומען צום מיטינג אמת, מיר האָבן קיין סך ניט געפונען אין האַל ווייל זיי האָבן מורא געהאט פאר׳ן שטורעם.

מיר האָבן שוין געשפּילט קאָנצערטן מיר האָבן אויך געהאט א שמועס מיט אונזער נאָסט 5. מלאך, און ער האָט אונז דער־ציילט וועגן די קינדער פון ארגענטינע, ווי אזוי זיי לעבן דאָרט. כ׳וואָלט אזעלכע מעשה׳לאך דוכט זיך געקאָכט הערן נאָכ־צע נעכט.

סעם ספּרינגמאן, 13 יאָר, אידנברידזש.

—(::)—

א בריוו

אומבאקאנטע חבר׳טע שרה׳לע ליבקינד:

איך האָב געלייענט דיין בריוו אין אידי־שען וואָרט. דו שרייבסט, אז די קינדער פון די דערפער זאָלן עפּעס שרייבן פון זיך. דו האסט טאָקע רעכט. איך בין שוין פיר יאָר אין קאנאדע. ווען איך בין געקומען אהער בין איך אלט געווען פיר און א האלב יאָר. איך האָב נאָך אין סקול ניט געקאָנט גיין און ריידן ענגליש האָב איך אויך ניט געקאָנט. האָב איך ניט געהאט מיט וועמען זיך צו שפּילן. קיין סך אידישע קינדער זיינען נישטאָ ביי אונז אין דאָרף, ווען איך פלעג צוגיין צו די אידישע קינדער און עפּעס ריידן האָבן זיי מיך ווייניק פאר־שטאנען און איך זיי אויך נישט. און ווען כ׳בין געגאנגען צו די ענגלישע קינדער האָבן זיי געלאכט פון מיר. אייניקע פלעגן מיר זאָגן "בעבעבע" און אייניקע "מעמעמע"; איינע האָט מיך געטאָן א שלעפּ און איי־נע א שטויס; איך פלעג זיך טאָקע אייניקע מאָל גוט אויסווייגען און לויפן צוריק צו די אידישע קינדער זיך שפּילן ביז איך האָב זיך אויסגעלערנט גוט ריידן ענגליש. ווען איך בין געקומען דעם ערשטן טאָג אין סקול האָט מיין לערערקע ניט געקאָנט דער־קאָנען צי איך בין נישט לאנג געקומען. איצט גיי איך שוין אין פערטן קלאס ענ־גליש און עס איז שוין צען מאָנאטן אז איך האָב א אידישן לערער און ער לערנט גוט אידיש און העבריאיש. איך פליים מיך גוט אידיש און העבריאיש. איך פליים באזיא גאריז, 9 יאָר, ראבלין.

—(::)—

שפּריכווערטער

13. רייד ניט אין די אויגן קיין חניפה. און טו ניט הינטער די אויגן קיין רציחה.
14. ס׳איז א ווייטיק צו ריידן, און שווייג־גען פלאצט די גאל.
15. אז מען שווייגט קריגט מען דעם בעסטן חלק.
16. נעשווינן הייסט אויך גערעדט.

קינדער, שיקט צו שפּריכווערטער, וועל־כע איר האָט אמאָל געהערט, אדער גע־לייענט.

ווייצן

סמעטענע

א פוילישער איד איז אריין אין א רעס־טאָראן אין א דייטשער שטאָט און גע־וואָלט באשטעלן סמעטענע. ווייס ער אָבער ניט ווי צו. בעטן. טראכט ער, אז אויב אויף אידיש איז "סמעטענע", דאַרף מען אויף דייטש ציען — סמעעטעעענע. האָט ער אזוי געטאָן:

— ניט מיר, ביטע. סמעעעטעעענע.

האָט מען ניט פארשטאנען וואָס ער וויל..

גייט דערווייל צו א צווייטער און בעט "זאנע".

זעט דער איד, ווי מען דערלאנגט אים גלייך סמעטענע.

זאנט ער צום קעלנער:

— אז דאָס איז זאנע, ראן וואו איז מיינע?

—(::)—

געוואונען

2 מענשן זיינען פארבייגעגאנגען פאר ביי א סאַר מיט עפּל, האָט איינער זיך אָפּ־גערופן:

—אויב דו וועסט מיר זאָגן פונקט אזוי פיל ליגנט, וויפל עפּל עס זיינען דאָ אין דעם סאַר, קריגסטו א פריז.

— א רוף! — האָט דער צווייטער געענטפערט.

— נו, זאָג.

— ס׳איז דאָך א סאַר מיט בערעס!

— האָט דער צווייטער געזאָגט און געוואָר־נען דעם פריז.

—(::)—

שאראדע נו. 18

מיין 1טער איז אין מיין, ניט אין דיין,
מיין 2טער איז אין פאל, אויך אין זאל,
מיין 3טער איז אין נוס, ניט אין פוס.
מיין 4טער איז אין שיך, אויך אין גיך,
מיין 5טער איז אין שלאָס, אויך אין גלאָז,
מיין 6טער איז אין שיין, אויך אין ריין,
מיין 7טער איז אין ביין, ניט אין גיין.

די אותיות וועלן צונויפשטעלן דעם נאָ־מען פון אן אמעריקאנער אידישן דיכטער, וועמעס 25 יאָריקער יובילעי וועט אינגיכן געפייערט ווערן.

דער ענטפער אויף דער שאראדע נו. 16 (פרייטאָג, דעם 6טן פעב.) איז "לענין".

ריכטיק געטראָפן האָט ברייגטשע מע־נאָכאווסקי.

דער ענטפער אויף דער שאראדע נו. 15 איז געווען "יהואש".

ריכטיק געטראָפן האָט חיים ראבקין.

קינדער, שיקט צו ד׳ענטפערס אויף די שאראדעס.

—(::)—

חמשה עשר בשבט אין ארץ־ישראל

מיר פייערן דעם יום־טוב דערפאר ווייל אין דער צייט, וואָס ביי אונז, אין קאנאדע, ליגט דער שניי אין דער בייזער ווינט געווען קיין חשוב׳ער ענין. דערפון נעמט זיך וואָס אין די צאיטונ וראינה׳ן פון אונזערע באבעס געפינען מיר, צ. ב. ביל־דער פון אדם און חוה׳ן אין גן־עדן, וואו דער גן־עדן זעט דאָרטן אויס מער ווי א נחינום ווי א גן־עדן, אדער אין אונ־זערע אלטע מגילות געפינען מיר בילדער פון המן מיט זיינע זין וועלכע זיינען אויפגעראהנגען געווארן, זעען אויס די צען זין ווי צען אונערקעס וואָס מען האָט אויפגעראהנגען אויף א שטעקן. די אידישע באציאונג צו קונסט איז אויסגעדריקט אין דעם באקאנטן ווץ ווען בעדן מאָנאט זיינען אלע זיין זון גייס אן מיט זיין מאלעריי, האָט דער טאטע געענטפערט אז איין זאָך וויים ער: ביז דער זון זיינער מאלט אויס א פיי־געלע עסט ער אויף אן אָפּס . . .

די באציאונג צו קונסט איז אלע שאָל געווען א שוואכע, אלע צוויינג פון קונסט, אזוי אויף אין מוזיק, מוזן מיר אָבער זאָגן, אז בנוגע דער באציאונג צו מוזיק איז געווארן א גרויסע ענדערונג אין אונ־זער לעבן. ספּעציעל אין דעם דאזיקן לאנד, וואו „אין בית אשר אין שם פיאָ־נא". קאָן זיין אז דאָס איז דער רע־זולטאט פון דעם ארומיקן לעבן, אָבער א פאקט איז אז מען באציט זיך איצט צו דעם ענין א סך ערנסטער ווי מען האָט זיך באצויגן אמאָליקע יאָרן.

עס איז געווען גאנץ אינטערעסאנט צו הערן אן אפּהאנדלונג וועגן דער אידישער נגינה. הער בראנשטיין, ווייזט אויס פון זיין רעפעראט, האָט שטודירט דעם ענין אזוי אין גאנץ גוט באקאנט מיט אים.

ער האָט אנגעוויזן אז דער פאלקס נגון איז דער פונדאמענט פון דער אידי־שער נגינה. יעדע נאציע האָט איר אייג־נענע נגינה וואָס איז געשאפן אונטער דער השפעה פון נאטור און קליאמאט וואָס אין זיי האָט דער דאָזיקער פאלק אנטוויקלט.

ער שטעלט זיך אָפּ אויף דער רעליגיי־עזער מוזיק. ער האלט אז זי איז בכוח צו דערוועקן אונזער רעליגיעזן עקסטאזע ממש ווי די ווערטער פון אונזערע נביאים. אונזער סינאגאגאלע מוזיק, האלט ער, כאטש איר אנטוויקלונג איז דאָ דער זין פון אייראָפּייאישן טאָן־ארכיטעקטור האָט זיך אנגעפאנגען מיט א פארשפּעטיקונג, פאלט ניט ארונטער בנוגע דער פאלקס נגינה. פארקערט, עס איז דאָ א געוויסע שות־פות׳דיגקייט צווישן דער רעליגיעזער אי־דישער נגינה און דער פאלקס־נגינה. זוכן מיר דעם שורש פון רעליגיעזער נגינה, אקערן מיר גלייכצייטיק די פעלד פון פאלקס נגינה. ה׳ בראנשטיין האָט אילוסטרירט מיט נעזאנג די הנחה, ווייזנדיק אז געוויסע פאלקס לידער זיי־נען נעבוים אויף איינער פון די נא מעס פון ליטוויישער נגינה.

ווען און ווי אזוי זיינען געבוירן גע־ווארן אונזערע אידישע נאָמען איז שווער צו זאָגן, אָבער אז זיי זיינען אלט איז קיין שום סאָפּ ניטאָ. פאראן סמנים פון גריכישער און אראבישער השפעה. וועגן אונזער נגינה אין דעם ערשטן און צווייטן בית־המקדש זיינען אונז ניט דער־גאנגען קיין שום ידיעות.

די מזמורים פון תהלים, ווייסן מיר, זיינען פארפאסט אין א געוויסער מעס־רישער סיסטעם און זיי זיינען געווג־נען געווארן פון די לויים אין בית־המקדש.

מען איז זיך משער אז די ערשטע פּיוטים פון דער רוימישער קירכע האָבן איבערגענומען א סך מאטיוון פון די אידישע געזאנגען אין בית המק־דש. מעגלאך אז אין די טראָפּ פון דער נגינה אויף די ספרי התנ״ך זיינען אויס־געהיט געווארן א סך שטיינערן פון אונזער פארצייטיקער נגינה, יערנפאלק, די נוסחאות התפילה צווישן די פאר־שיידענע קהלות איבער דער גאנצער וועלט באווייזן אז זיי קומען פון איין שטאם.

אן אינטערעסאנטע מיינונג האָט דער לעקטאר ציטירט וועגן "כל נדרי" וואָס איז ביי אלעמען אנגענומען געווארן אז די תפילה איז באשאפן געווארן אין מאָמענטן פון רעליגיעזן עקסטאזע דורך די אנוסים אין שפּאניע. א וויסנשאפטלא־כער אנאליז אָבער באווייזט אז דער אריגינעלער טעקסט פון די נאָטן פון "כל נדרי" ווי זיי זיינען געווונגען גע־ריפּשאָנס פון ענגלישע און פארטוגעזי־שע שולן איז איינגאנצן אנדערש פון דעם איצטיקן "כל נדרי", און אזוי ארום ווערט די אנגענומענע השערה בטל. דער בראנשטיין האָט מיט נעזאנג אילוסטרירט ביידע "כל נדרי׳ס" זייער געלונגען. דער רעפירענט גלויבט אז עס וועט נאָך קו־מען א מאָג און די אידן וועלן בריינגען דער אוניווערסאלער מענשהייט נייע מר־זיקאלישע ווערטן.

די לעקציע וועלכע איז געלעזן געווארן אין פאלקס שול האָט צוגעצויגן א באַ־דייטענדן עולם וואָס האָט די לעקציע זייער גוט אויפגענומען.

Reliance
Ink
100 פּראָצענט קענערייזן
די טינט אויף וועלכער איר קענט
זיך פארלאזן.

צו אונזערע אידישע פריינט אין וויניפעג און אין מערב קאנאדע באטן מיר אז א שנעלע און ריזאנאבל געפרייזטע באדינונג אין
דזיזיינינג ענגרייווינג
עלעקטראטייפּינג און קאָמערציעלע פאָטאָגראפיע
ארדערס אייער נעקסטן ארדער צו
Rapid Grip and Batten Limited
290 VAUGHAN STREET
23 859 WINNIPEG 28 951

די גילד אָפּטישאן . . .
אלס גילד אָפּטישאנס זיינען מיר פארפליכטעט צו ד׳הויכע עטישע סטאנדארדס פון דעם גילד. מיר האָבן דעם עזסרוי פון דער מעדיציניש פראָפּע־סיע — "מעדיציניש אוינן ספּעציאליסטן" וויין אז מיר פארעס־ריפּשאנס מיט גענויקייט־אונגעפאסט־און רע־גולירטיק נעענטער. מיט אבסאלוטער פּינקט־לאכקייט. "מעדיציניש אוינן ספּעציאליסטן" וויין, אז די גענויע אויספיהונג פון זייערע פּרעסקריפּשאנס און די אקוראטע צוזאמענזג פון די צונעשריבענע גלעזער, זיינען זייער וויכטיק צו אייער באקוועמלאכקייט, נעווינס און פאר אייער זעען — דערפאר גלויבן זיי אין דעם גילד אָפּטישאן.
איך בין דער איינציקער "ניכט אָפּטישאן" אין וויניפּעג וועלכער האָט א פאסיליס פלעגן אין אויפמאכן מיין אייגענע אויגן אין אויפפילן מיין מעדיציניש אוינן ספּעציאליסטן פאר אוינן גלעזער.
איך וועל זיין צופרידן אנצונעבן פריינט און וויין אייער אונזער הויכע קוואליטעט אונדזגלעזער.
ROBERT S. RAMSAY
Prescription Optician
333 DONALD ST. PH 87 951

אנאנסמענט
דר. דזשארדזש ה. שאפירא
ווינשט צו אנאנסירן אז ער ספּעציאליזירט זיך אין קינדער קראנקהייטן און אז ער האָט עטאבלירט זיין אפיס אין
604 באיד בילדינג אפיס טעלעפאָן 22 446
רעז. 51 801

גרייגדזש האָטעל קאפע
אונטער א נייער פארוואלטונג. פריוואטע צימערן פאר באנקעטן, סטעג פאר־טיס און ביזנעס מענ׳ס לאנטשעאנס, און קלוב מיטינגס. מעסיקע פריינ־ן
זעט מר. האָלטסער פאר אן אפאינטמענט אָדער
טעלעפאָנירט 29 777

ווען שפּייז זויערט

ארום צוויי שטונדן נאָכן עסן ליידן א סך מענשן פון זויערע מאָגנס. זיי רופן דאָס אומפאַרדייאונג. דאָס מיינט אז די נערוון פון׳ם מאָגן זיינען איבער־בערפלוס פון זויערקייט. דער מיטל צו קאָרעגירן דאָס, איז מיט אן אלקאלאי, וואָס נעטראליזירט א סך מאל איר פארנעם אין זויערקייט.

דער ריכטיקער מיטל איז פיליפּס׳ מילק אָפּ מאָגנעזיא — בלויז א טעפּ־לאָזע פליסיקייט; אנגענעם, עפישענט און ניט־שעדלאך. אָבער עס הרג׳עט איבערפלוס זויערקייט. דאָס איז פאר־בליבן דער סטאנדארד מיט דאָקטוירים פאר איבער 50 יאָר.

דאָס איז א שנעלע מעטאָדע. רעזול־טאטן קומען כמעט מאָמענטאל. דאָס איז די אנערקענטע מעטאָדע. איר וועט קיינמאל ניט נוצן קיין אנדערע ווען איר ווייסט.

זייט זיכער צו קויפן עכטע פיליפּס׳ מילק אָפּ מאָגנעזיא צוגעשריבן פון דאָקטוירים פאר איבער פופציק יאָר אין קארעגירן איבערפלוס זויערקייט. 50 סענטיקע פלעשלאך — אין יעדער דראָג סטאָר. די עכטע איז שטענדיק א פליסיקייט — קיינמאל ניט געפאכט אין טאבלעטס פארם. ניט אכטונג אויף דעם נאָמען פיליפּס׳ אויס׳ן "רעפּער" און פלעשל.

געמאכט אין קאנאדע.

צו בראנשטיינס רעפעראט וועגן דעם מהות פון דער אידישער נגינה

פון ש. בן־אברהם

אונזער פארצייטיקער נגינה, יערנפאלק, איז א פאלק פון תכלית־זוכער. קונסט לשם קונסט איז כמעט קיינמאל ביי זיי ניט געווען קיין חשוב׳ער ענין. דערפון נעמט זיך וואָס אין די צאיטונ וראינה׳ן פון אונזערע באבעס געפינען מיר, צ. ב. ביל־דער פון אדם און חוה׳ן אין גן־עדן, וואו דער גן־עדן זעט דאָרטן אויס מער ווי א נחינום ווי א גן־עדן, אדער אין אונ־זערע אלטע מגילות געפינען מיר בילדער פון המן מיט זיינע זין וועלכע זיינען אויפגעראהנגען געווארן, זעען אויס די צען זין ווי צען אונערקעס וואָס מען האָט אויפגעראהנגען אויף א שטעקן. די אידישע באציאונג צו קונסט איז אויסגעדריקט אין דעם באקאנטן ווץ ווען בעדן מאָנאט זיינען אלע זיין זון גייס אן מיט זיין מאלעריי, האָט דער טאטע געענטפערט אז איין זאָך וויים ער: ביז דער זון זיינער מאלט אויס א פיי־געלע עסט ער אויף אן אָפּס . . .

די באציאונג צו קונסט איז אלע שאָל געווען א שוואכע, אלע צוויינג פון קונסט, אזוי אויף אין מוזיק, מוזן מיר אָבער זאָגן, אז בנוגע דער באציאונג צו מוזיק איז געווארן א גרויסע ענדערונג אין אונ־זער לעבן. ספּעציעל אין דעם דאזיקן לאנד, וואו „אין בית אשר אין שם פיאָ־נא". קאָן זיין אז דאָס איז דער רע־זולטאט פון דעם ארומיקן לעבן, אָבער א פאקט איז אז מען באציט זיך איצט צו דעם ענין א סך ערנסטער ווי מען האָט זיך באצויגן אמאָליקע יאָרן.

עס איז געווען גאנץ אינטערעסאנט צו הערן אן אפּהאנדלונג וועגן דער אידישער נגינה. הער בראנשטיין, ווייזט אויס פון זיין רעפעראט, האָט שטודירט דעם ענין אזוי אין גאנץ גוט באקאנט מיט אים.

ער האָט אנגעוויזן אז דער פאלקס נגון איז דער פונדאמענט פון דער אידי־שער נגינה. יעדע נאציע האָט איר אייג־נענע נגינה וואָס איז געשאפן אונטער דער השפעה פון נאטור און קליאמאט וואָס אין זיי האָט דער דאָזיקער פאלק אנטוויקלט.

ער שטעלט זיך אָפּ אויף דער רעליגיי־עזער מוזיק. ער האלט אז זי איז בכוח צו דערוועקן אונזער רעליגיעזן עקסטאזע ממש ווי די ווערטער פון אונזערע נביאים. אונזער סינאגאגאלע מוזיק, האלט ער, כאטש איר אנטוויקלונג איז אָפּ דער זין פון אייראָפּייאישן טאָן־ארכיטעקטור האָט זיך אנגעפאנגען מיט א פארשפּעטיקונג, פאלט ניט ארונטער בנוגע דער פאלקס נגינה. פארקערט, עס איז דאָ א געוויסע שות־פות׳דיגקייט צווישן דער רעליגיעזער אי־דישער נגינה און דער פאלקס־נגינה. זוכן מיר דעם שורש פון רעליגיעזער נגינה, אקערן מיר גלייכצייטיק די פעלד פון פאלקס נגינה. ה׳ בראנשטיין האָט אילוסטרירט מיט נעזאנג די הנחה, ווייזנדיק אז געוויסע פאלקס לידער זיי־נען נעבוים אויף איינער פון די נא מעס פון ליטוויישער נגינה.

ווען און ווי אזוי זיינען געבוירן גע־ווארן אונזערע אידישע נאָמען איז שווער צו זאָגן, אָבער אז זיי זיינען אלט איז קיין שום סאָפּ ניטאָ. פארא